

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Στράτη Μυριβήλη: *Η Ζωή εν Τάφω* (αποσπάσματα)

«Ζάβαλη Μάικω»

(Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σσ. 270-274)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Παραδείγματα ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ο τίτλος του έργου *Η Ζωή εν Τάφω* σε ποια σχέση βρίσκεται με τα γεγονότα που περιγράφονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα;
2. α) Ποια ιστορικά γεγονότα λειτουργούν ως βασικό σκηνικό για τη δράση του αποσπάσματος;
β) Ποια είναι η σχέση του συγγραφέα με το συγκεκριμένο πόλεμο και ποια η ψυχική του διάθεση γι' αυτόν;
3. Πού βρίσκεται ο ήρωας του αποσπάσματος; Γιατί δεν είναι σε πολεμική δράση;
4. Ο συγγραφέας επιλέγει μια συγκεκριμένη παρομοίωση, για να αρχίσει την αφήγηση των συμβάντων στο κείμενο. Για ποιο λόγο;
5. Ποια ανάγκη ωθεί τον ήρωα να επικοινωνήσει με τον ξενόγλωσσο ανθρώπινο παράγοντα που τον φιλοξενεί;¹
6. Πώς ξεπέρασε τις δυσκολίες της γλωσσικής επικοινωνίας ο συγγραφέας;
7. α) Η σωματική κατάσταση του λοχία Κωστούλα δικαιολογεί την παραμονή του κοντά σε ανθρώπους που αγνοεί τη γλώσσα τους;
β) Η συγκεκριμένη άγνοια απομονώνει τον ήρωα ή όχι και γιατί;
8. Ποιο πρόσωπο κατέχει δεσπίζουσα θέση στο περιβάλλον που βρίσκεται ο συγγραφέας και γιατί;
9. α) Πώς χαρακτηρίζει ο στρατιώτης την Άντσιο;
β) Ποια συναισθήματα και εντυπώσεις του εκφράζει μ' αυτούς τους χαρακτηρισμούς;
10. Γιατί δεν εξωτερικεύει προς την Άντσιο ό,τι νιώθει για όσα εκείνη του προσφέρει;

¹ Να γίνει συσχετισμός με τη 2^η παράγραφο του αποσπάσματος «Η μυστική παπαρούνα» (σ. 268).

11. α) Πώς αποτιμά τις προσφορές που δέχεται;
β) Με ποιο τρόπο εκφράζει το κύριο συναίσθημα που τον κυριεύει;
12. Ποια παρέκβαση γίνεται στη φυσική ροή της προσωπικής αφήγησης; Ποια στοιχεία προσθέτει η παρέκβαση αυτή στα γεγονότα που αφηγείται ο συγγραφέας;
13. Ποια είναι η σχέση της εθνικότητας της οικογένειας, στην οποία φιλοξενείται ο ήρωας, με τους Έλληνες (τους Ρωμιούς) σ' αυτήν την ιστορική φάση;
14. Πώς βιώνει η Άντσιο και η οικογένειά της τον πόλεμο και γιατί;
15. α) Η σχέση της Άντσιως με τον ξένο στρατιώτη (το λοχία Κωστούλα) από ποια σκέψη υπαγορεύεται;
β) Βρίσκετε δικαιολογημένη τη συμπεριφορά της και γιατί;
16. α) Πώς βιώνει τη θέση του απέναντι στην οικογένεια που τον φιλοξενεί ο λαβωμένος στρατιώτης;
β) Σε ποιον εκμυστηρεύεται τις σκέψεις του;
17. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο συγγραφέας;
18. Ποιο είναι το κοινό σημείο (ή πρόσωπο) αναφοράς ανάμεσα στο λοχία Κωστούλα και την Άντσιο;
19. α) Πώς διάκειται η Άντσιο απέναντι σε εκείνους που κατατρέχουν το έθνος της;
β) Ποια αρχή καθορίζει τη συμπεριφορά της;
20. α) Συμφωνείτε ότι το έργο έχει αντιπολεμικό χαρακτήρα;
β) Πιστεύετε ότι σ' αυτό κυριαρχούν κάποιες διαχρονικές ανθρώπινες αξίες; Αν ναι, ποιες είναι αυτές; Να τις κατονομάσετε.

2.2 Παραδείγματα ερωτήσεων σύντομης απάντησης

1. Πού διαδραματίζεται η ιστορία που παρακολουθούμε;
2. α) Σε ποιο χρόνο συμβαίνουν τα ιστορούμενα στην ενότητα γεγονότα;
β) Να εντοπίσετε τα ακόλουθα στοιχεία:
 - i) τον ευρύτερο χρόνο στον οποίο εντάσσεται το έργο και
 - ii) το στενότερο χρόνο στον οποίο εντάσσεται η περιπέτεια του ήρωα.
3. α) Ποιος είναι ο αφηγητής;
β) Ποια η σχέση του με το συγγραφέα;

4. Ποια πρόσωπα αναφέρονται από τον ήρωα;
5. Η επικοινωνία των προσώπων είναι εύκολη; Με ποιο τρόπο την επιτυγχάνει ο ήρωας;
6. α) Σε ποιες ενότητες χωρίζεται το κείμενο;
β) Με ποιες λέξεις-κλειδιά γίνεται η μετάβαση από την κάθε ενότητα στην επόμενη;
7. Μπορείτε να δώσετε έναν επιγραμματικό τίτλο για κάθε νοηματική ενότητα;
8. Ποια είναι τα βασικά πρόσωπα του αφηγήματος;
9. Να χαρακτηρίσετε τη σχέση που καλλιεργείται ανάμεσα στα πρόσωπα από την καθημερινή τους επικοινωνία.
10. Να αναφέρετε σύντομα τα ιστορικά στοιχεία που προκύπτουν άμεσα από το κείμενο.
11. Να προβείτε σε σύντομο χαρακτηρισμό των προσώπων της ενότητας, με άξονα:
 - α) το χώρο της συνάντησής τους,
 - β) την εθνικότητά τους,
 - γ) την ηλικία τους.
12. Ποιο είναι το πρόσωπο που αφηγείται και πού απευθύνεται;
13. Σε ποιο σημείο της αφήγησης παρεμβαίνει ο διάλογος; Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με αυτόν;
14. Ποια βασική ιδέα επικρατεί στο κείμενο και ποιες άλλες ιδέες διαμορφώνουν το κλίμα της καθημερινής επαφής;
15. Ποια εντύπωση αποκομίζετε από την ανάγνωση του κειμένου;
16. Ποια συναισθήματα σας γεννιούνται για τον ήρωα;
17. Ποιος προβληματισμός σας δημιουργείται για τον άνθρωπο και την ιστορική του μοίρα;
18. Ποιο συναίσθημα κυριαρχεί μέσα σας για την τύχη του κάθε στρατιώτη;
19. Γιατί νομίζετε ότι η Άντισω εμπνέει στο στρατιώτη τα συναισθήματα που εξομολογείται ο ίδιος στο κείμενο; Η συμπεριφορά της μάνας από ποιο «νόμο» υπαγορεύεται;

2.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Το έργο του Στράτη Μυριβήλη, *Η Ζωή εν Τάφω*, είναι γνωστό ως αντιπροσωπευτικό αντιπολεμικό μυθιστόρημα. Από τη γνωριμία σας με τα αποσπάσματα από το έργο του συγγραφέα που επεξεργαστήκατε, δικαιολογείται η άποψη αυτή και γιατί; Αναφερθείτε σε συγκεκριμένες φράσεις του κειμένου.
2. Πώς χαρακτηρίζετε το περιεχόμενο του κειμένου:
 - α) πολεμικό και ρεαλιστικό;
 - β) λυρικό και ανθρώπινο;Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.
3. Νομίζετε ότι η προσωπική εμπειρία του συγγραφέα, από τη συμμετοχή του στον πόλεμο των χαρακωμάτων στο Μακεδονικό μέτωπο, μπορεί να συνετέλεσε στη συγγραφή του μυθιστορήματος *Η Ζωή εν Τάφω*; Από ποια στοιχεία του κειμένου μπορεί να δικαιολογηθεί η απάντησή σας;
4. Η αδυναμία γλωσσικής επικοινωνίας εμποδίζει τους ανθρώπους να συνεννοηθούν γενικά; Υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις που αναστέλλουν αυτή τη δυσκολία; Να στηρίξετε την απάντησή σας στο κείμενο.
5. Παρά τις γλωσσικές του δυσκολίες, ο λοχίας κατορθώνει να γίνει κατανοητός. Τι όμως δεν μπορεί να εκφράσει;
6. α) Ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα του λοχία Κωστούλα για το σλάβικο ανθρώπινο περιβάλλον που τον φιλοξενεί;
β) Πώς δικαιολογείται η συγκεκριμένη συναισθηματική του κατάσταση;
7. Τι εκπροσωπεί για τον ήρωα - λοχία Κωστούλα η Άντσω; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας από την περιγραφόμενη συμπεριφορά της.
8. Ποιος χαρακτηρισμός για τα πρόσωπα του κειμένου επαναλαμβάνεται στο αφήγημα; Σε ποια γλώσσα διατυπώνεται και πόσο δικαιολογείται από τις καταστάσεις που αυτά βιώνουν;

2.4. Παραδείγματα ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου

2.4.1. Ερωτήσεις σύζευξης

1. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα του στοιχείου της στήλης Β που αντιστοιχεί σ' αυτό: (περισεύουν δύο)

A	B
1. «είναι μια βδομάδα ... ανάμεσα στη χλόη» (σ. 270)	α. μεταφορά
2. «ανακάλυψα σήμερα ένα θησαυρό» (σ. 271)	β. παρομοίωση
3. «Μου φέρνει μια χοντρή κούπα ... ενωμένα στην ποδιά της» (σ. 272)	γ. υπερβολή δ. εικόνα
4. «Καταλαβαίνω μονάχα πως ξεχειλάει μέσα μου ... συγκρατημένης» (σ. 272)	ε. προσωποποίηση στ. δραματική αφήγηση
5. «Κι η λόγχη μου θα 'μπαινε βαθιά, θα 'μπαινε ... μέσα στη δική σας την καρδιά» (σ. 273)	ζ. υποφορά

2. Να σημειώσετε, δίπλα σε κάθε φράση, το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το συναίσθημα ή η εντύπωση, που αντιστοιχεί.

	A	B
	Άντισω	Στρατιώτης
1. «Υποτάζεται ταπεινά ... δυστυχία»
2. «Καταλαβαίνω ... συγκρατημένης»
3. «Είναι μια βδομάδα ... χλόη»
4. «ωστόσο ... δικές της»
5. «Σωπαίνει ... γαλάζια μάτια»
6. «Έναν αληθινό θησαυρό ... άνθρωπος»

2.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα στις απαντήσεις που θεωρείτε σωστές:

1. Α. Η αφήγηση στο κείμενο μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

- α) ρεαλιστική
- β) διαλογική
- γ) υποκειμενική
- δ) λυρική
- ε) δραματική

Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στις περιπτώσεις (γ) και (δ).

2. Α. Η γλώσσα του ποιήματος είναι:

- α) επιτηδευμένη
- β) ιδιοματική
- γ) λογοτεχνική
- δ) λόγια

Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στις περιπτώσεις (α) και (γ).

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. α) Μπορείτε να επισημάνετε τις παρομοιώσεις που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας;
β) Ποιους κοινούς νοηματικούς άξονες παρατηρείτε σ' αυτές τις παρομοιώσεις;
2. Ο λοχίας Κωστούλας, εθελοντής στρατιώτης στο Μακεδονικό μέτωπο, αφηγείται στην ενότητα αυτή, από τη *Ζωή εν Τάφω*, τις εντυπώσεις που έζησε και αισθάνθηκε κοντά στην οικογένεια, που τραυματισμένο τον φιλοξένησε. Γράψτε ένα σύντομο δοκίμιο (περίπου 200 λέξεων), αποδίδοντας σε γ' πρόσωπο τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις του ήρωα.
3. Η μορφή της Μάνας, όπως προβάλλει από την εκμυστήρευση του στρατιώτη:
α) Τι συναισθήματα σας προκαλεί;
β) Χαρακτηρίστε το ρόλο της Μάνας του κάθε στρατιώτη σε παρόμοιες συνθήκες.
4. Τι εντύπωση σας προκαλεί η γλώσσα του συγγραφέα; Πώς θα τη χαρακτηρίζατε και γιατί;

5. α) Ποια εσωτερική κατάσταση του μεταλλάθει με τις εικόνες και παρομοιώσεις ο συγγραφέας;
β) Χρησιμοποιεί ο συγγραφέας γλωσσικούς ιδιοματισμούς; Πού τους παρεμβάλλει και γιατί;
6. Να παρακολουθήσετε τις ψυχολογικές αντιδράσεις του ήρωα του μυθιστορηματος *Η Ζωή εν Τάφω*, από την εκμυστήρευσή του πρώτα στο απόσπασμα «Η μυστική παπαρούνα», και κατόπιν στο «Ζάβαλη Μάικω». Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει η παρατήρησή σας ως προς τις αντιδράσεις του ήρωα;

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Η μάνα στο Μυριβήλη από το απόσπασμα «Ζάβαλη Μάικω» να συγκριθεί με τη μάνα σε ένα από τα ακόλουθα ποιήματα: Κ. Βάρναλη, *Η μάνα του Χριστού*, Γ. Ρίτσου *Επιτάφιος*, Ν. Βρεττάκου *Μάνα και γιος*, *Δύο μητέρες...*²
2. Να ανατεθεί σε ομάδες μαθητών η παρουσίαση των δραστηριοτήτων ατόμων ή ομάδων, από τη σύγχρονη εποχή μας, που ασχολούνται με καθαρά ανθρωπιστική δράση, όπως π.χ. «Γιατροί Χωρίς Σύνορα», «UNICEF».
3. Με αφορμή το απόσπασμα «Η μυστική παπαρούνα», οι μαθητές μπορούν να αναζητήσουν, σε σύγχρονους ποιητές, αναφορές σε λουλούδια και να προσπαθήσουν να βρουν το συμβολισμό τους (λ.χ. το κυκλάμινο στο Ρίτσο, το γιασεμί στο Σεφέρη, τα τριαντάφυλλα στον Καρυωτάκη κλπ).
4. Να ανατεθεί σε μια ομάδα τριών μαθητών η ανάγνωση των έργων:
 - α) *Η Ζωή εν Τάφω* του Μυριβήλη,
 - β) *Η Φωτιά* του Α. Μπαρμπύς και
 - γ) *Ουδέν Νεότερον από το Δυτικό Μέτωπο* του Ε. Μαρία Ρεμάρκ και να παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους τις εντυπώσεις τους από τα έργα αυτά, τα οποία είναι εμπνευσμένα από το ίδιο θέμα.
5. Ποιες σκέψεις σας γεννά η ανάγνωση των δύο αποσπασμάτων από το έργο *Η Ζωή εν Τάφω* σχετικά με τη φύση του πολέμου; Να καταγράψετε τη σκέψη σας σ' ένα δοκίμιο περίπου 400 λέξεων.

² Παρόμοια εργασία υπάρχει και στο ποίημα του Ν. Βρεττάκου *Δύο μητέρες...* Παρατίθεται και εδώ σε περίπτωση που ο διδάσκων επιλέγει το ένα μόνο κείμενο να διδάξει.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1^ο Κριτήριο για ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία

(15 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Στράτη Μυριβήλη: Η Ζωή εν Τάφω,

αφηγηματική ενότητα «Ζάβαλη Μάικω»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η βασικότερη αρετή του αφηγήματος ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο;

.....
.....

Μονάδες 6

2. Μπορείτε να μεταφράσετε και να ερμηνεύσετε τον τίτλο της αφηγηματικής ενότητας;

.....
.....

Μονάδες 4

3. Γιατί ο πόλεμος είναι παράλογη κατάσταση κατά το συγγραφέα και το έργο;

.....
.....

Μονάδες 6

4. Να επισημάνετε τέσσερα στοιχεία του κειμένου που δείχνουν την επιτηδευμένη λογοτεχνική γλώσσα του συγγραφέα.

.....
.....

Μονάδες 4

2^ο Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Στράτη Μυριβήλη: Η Ζωή εν Τάφω,

αφηγηματική ενότητα «Ζάβαλη Μάικω»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Α. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείτε σωστή:

- Η Άντσιο θεωρεί, κατά τον αφηγητή-συγγραφέα, το λοχία Κωστούλα θύμα της ίδιας θεομηνίας που έπληξε την ίδια και την οικογένειά της, επειδή:
 - α) Ο λοχίας Κωστούλας είναι τραυματισμένος στο πόδι.
 - β) Ο λοχίας Κωστούλας, βουβός από ευχαρίστηση, δέχεται τις περιποιήσεις της.
 - γ) Ο στρατιώτης νιώθει μεγάλο θαυμασμό για την καλοσύνη και τον ανθρωπισμό της.
 - δ) Η Άντσιο έχει ταντίσει την τύχη της με τη μάνα του στρατιώτη που και εκείνη τον «απαντέχει» να επιστρέψει από τον πόλεμο.

Β. Να εξηγήσετε γιατί θεωρείτε την επιλογή σας σωστή.

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 4

2. Α. Ποιοι από τους παρακάτω χαρακτηρισμούς θεωρείτε ότι εκφράζουν το χαρακτήρα, τη μορφή και τη συμπεριφορά της Άντισως από την οπτική γωνία του συγγραφέα; (βάλτε σε κύκλο τα σωστά)

α) προνοητική	ζ) περίεργη
β) μητρική	η) μεγαλόπρεπη
γ) συμπονετική	θ) αστεία
δ) αθώα	ι) τυπική
ε) πρωτόγονη	ια) καρτερική
στ) τελετουργική	ιβ) αυθόρμητη

Β. Να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας.

.....
.....
.....

Μονάδες 6

3. Από ποια συναισθήματα και εντυπώσεις κυριαρχείται η ψυχή του στρατιώτη; Να τα αναλύσετε αναφερόμενοι στην αιτία που τα υπαγορεύει.

.....
.....
.....

Μονάδες 5

4. α) Πώς εκφράζει ο αφηγητής στρατιώτης την προσωπική του ψυχική κατάσταση;

β) Με ποιους αφηγηματικούς τρόπους αναφέρεται στα πρόσωπα που τον περιβάλλουν;

.....
.....
.....

Μονάδες 5

3^ο Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Στράτη Μυριβήλη: Η Ζωή εν Τάφω,
αφηγηματική ενότητα «Ζάβαλη Μάικω»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να αποδώσετε αφηγηματικά με μορφή παραγράφου σε 10-15 περίπου γραμμές τις σκέψεις του ήρωα, με θέμα τη δράση του ενάντια στο αντίπαλο στρατόπεδο, όπου πολεμούν οι γιοι της Άντισως που τον φροντίζει μητρικά.

.....
.....
.....

Μονάδες 6

2. Από τα παρακάτω στοιχεία που χαρακτηρίζουν το περιεχόμενο της ενότητας να αναπτύξετε δύο κατ' επιλογήν:

- α) Ύμνος στην αξία της ζωής
β) Υψηλή ποιότητα της απλής ψυχής
γ) Ο αληθινός ανθρωπισμός λειτουργεί έξω από τις εθνότητες
δ) Ο πόλεμος δημιουργεί μόνο θύματα
ε) Η γλώσσα της καρδιάς είναι πανανθρώπινη
στ) Η ειλικρινής προσφορά και η αληθινή ευγνωμοσύνη δεν εκφράζονται με λόγια.
ζ) Η μάνα και του εχθρού στρατιώτη είναι ένα σύμβολο υπερεθνικό αγάπης και καλοσύνης.

.....
.....
.....

Μονάδες 6

3. Να βρείτε τέσσερα (4) λογοτεχνικά στοιχεία από την ενότητα, που να αποκαλύπτουν τον εκφραστικό πλούτο της αφήγησης.

.....
.....
.....

Μονάδες 4

4. Δώστε με αιτιολόγηση την άποψή σας στα ερωτήματα:

α) Γιατί ο συγκεκριμένος πόλεμος δημιούργησε στο στρατιώτη τον ψυχισμό που βιώσατε στο αφήγημα;

β) Ποια είναι η επίδραση του ανάλογου βιώματος διαχρονικά στους νέους ανθρώπους;

.....
.....
.....

Μονάδες 4